herpy

VARANER

Varanus timorensis

Varanus timorensis er en liten, dagaktiv trevaran fra Timor og nabøyene i Små Sundaøyene, mørk med gule flekker og en svært lang hale. Den blir høyst 61 cm, men krever et høyt, varmt terrarium, daglig fôring med levende insekter og en holder med erfaring med små varaner.

Familie: Varanidae Engelsk: Spotted Tree Monitor Tidligere navn: *Varanus auffenbergi* Publisert 15. november 2026

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**50-61 cm** total lengde inkl. hale
Vekt	**100-350 g**
Levealder	**10-15 år**
Aktiv	**Om dagen**
Levevis	**Trelevende**
Biotop	**Tørrskog og regnskog**
Vanskelighetsgrad	**Erfaren**

STELL

Min. terrarium	**150 × 75 × 150 cm** L × B × H for 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**27-32 °C**
Varmeplass	**40-50 °C**
Temperatur, natt	**22-25 °C**
Luftfuktighet	**50-70 %**
Vann	**Vannskål**
UVB	**Anbefalt** Ferguson-sone 3
Kosthold	**Insekter og virveldyr**
Holdes	**Alene eller parvis**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Kullstørrelse	**5-11 egg**
Kull per år	**1-2**
Inkubasjon	**90-135 dager** ved 29-32 °C

VERN OG PAPIRER

CITES	**Liste II**
EU-vedlegg	**Vedlegg B**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Varanus timorensis er en dvergvaran i undergruppen *Odatria*. Grunnfargen er mørk grønnlig grå til nesten svart med tydelige gyllengule, til tider blålige flekker langs ryggen og en lysere, stråfarget buk. Snuten er spiss, tennene er skarpe, klørne lange og krumme, og syn og hørsel er gode. Halen er en gripehale og utgjør omtrent to tredjedeler av den samlede lengden.

Voksne dyr blir opptil 61 cm inkludert hale og veier 100-350 g. Snute-kloakk-lengden er ikke dokumentert. Nyklekte unger måler omtrent 13 cm og vokser raskt.

Arten ble beskrevet i 1831 som *Monitor timorensis*. Flere nære slektninger har tidligere vært regnet som underarter, blant annet *V. similis*, *V. scalaris* og *V. glauerti*, men er i dag selvstendige arter. Bestanden på Roti, som lenge gikk under navnet *V. auffenbergi*, regnes nå som underart (*V. t. auffenbergi*), og i 2025 ble en tredje underart, *V. t. subunicolor*, beskrevet fra øya Ndao. Noen databaser fører fortsatt *V. auffenbergi* som egen art, så dyr fra Roti kan bli solgt under det gamle navnet.

Det er en art for den erfarne holderen. Levetiden i fangenskap er ikke dokumentert; sammenlignbare små varaner når 10-15 år. Det betyr mange år med et høyt og varmt terrarium, UVB-lys og levende insekter flere ganger i uken. Arten er ikke et kjæledyr man tar opp hver dag, men en aktiv og observant varan som er morsomst å se på i et rikt beplantet terrarium.

Les mer: Lys og UVB

Utbredelse og leveområde

Varanus timorensis er hjemmehørende på øya Timor, som deles mellom Indonesia og Timor-Leste, og på noen av de nærmeste øyene i Små Sundaøyene: Semau, Sabu og Roti. Underarten *V. t. subunicolor* er kjent fra den lille øya Ndao.

Noen oversikter nevner også det sørlige Ny-Guinea. Det er ikke bekreftet og er ikke med på kartet, som bare viser den opprinnelige utbredelsen i Indonesia og Timor-Leste. Underarten på Roti er bare kjent fra typelokaliteten.

> **Naturlig utbredelse:** Indonesia og Øst-Timor.

LEVEOMRÅDE

Varanus timorensis er en trelevende, dagaktiv art som lever i åpen skog, tørr skog og regnskog, der den ferdes i trær, busker og annen vegetasjon over bakken. Her jakter den på insekter og andre leddyr som gresshopper, mantider, edderkopper, skorpioner, bier og kakerlakker, men også små øgler som gekkoer og små slanger.

Timor ligger nær ekvator, så dagslengden er nesten den samme hele året, men klimaet har en tydelig regn- og tørketid. Temperatur og luftfuktighet i artens leveområder er ikke dokumentert i detalj, og tallene til terrariet nedenfor bygger derfor på beslektede små varaner og på hvordan dyrene trives i fangenskap. I naturen yngler arten fra desember til mars.

Les mer: Luftfuktighet, sprøyting og ventilasjon

Stell

TERRARIET

Et voksent dyr skal ha et høyt terrarium på minst 150 × 75 × 150 cm (lengde × bredde × høyde). Målene er lånt fra anbefalinger for *Varanus acanthurus*, en fjell- og bakkelevende dvergvaran av samme størrelse, og høyden er lagt til fordi *Varanus timorensis* lever i trær. Større er bedre, for arten er aktiv og trenger plass til både en varm og en kjølig sone. Terrariet bør være frontåpnende, godt ventilert og ha en lås som sikrer mot utbrudd, for små varaner finner alle sprekker.

Unger kan starte i en mindre boks eller et lite terrarium der de lett finner mat, og flyttes til voksenterrariet når de er stabile og spiser godt. Et terrarium i voksenstørrelse kan også brukes fra start hvis det er mange skjul og tett beplantning.

Innred med tykke, stabile greiner i ulike høyder og vinkler, korkrør, korkbark og bambusrør som skjul samt en bred, solid solplass under varmekilden. Tett, robust beplantning (levende eller kunstig) gir dekning. Som bunn brukes en blanding av jord uten gjødsel, kokosmuld og barkflis i 10-15 cm dybde, slik at en del av bunnen kan holdes fuktig. Hvor mye arten graver i naturen, er ikke dokumentert, men hunnene legger egg i bunnen og i skjul, så det må være mulighet for det. Sett inn en stor, stabil vannskål og en lav fôrskål.

Varmekilder skal være skjermet med gitter eller plassert utenfor dyrets rekkevidde, slik at det ikke kan brenne seg. Dører og lokk skal kunne låses.

Les mer: Varme og temperatur

TEMPERATUR

Temperaturer for *Varanus timorensis* er ikke dokumentert i detalj. Tallene her er satt ut fra artens leveområde og ut fra beslektede små varaner: 27-32 °C i luften om dagen og 22-25 °C om natten. Solplassens overflatetemperatur (målt med IR-termometer) bør ligge på 40-50 °C, og terrariet skal ha en stor temperaturgradient, slik at dyret kan velge mellom en varm og en kjølig side på 24-28 °C. Mål både overflaten og luften ved solplassen.

Varmekilden skal gi både varme og kraftig synlig lys, for eksempel en halogenspot eller en metallhalogenlampe, fordi varaner oppsøker det lyseste stedet for å sole seg. Slå av varmen om natten. Velg solplassen med omhu: søker dyret den ikke, eller flykter det fra den, er den for varm. For lave temperaturer gir dårlig fordøyelse, tap av appetitt, fedme og svekket immunforsvar. Er ikke dyret i stand til å slippe unna varmen, risikerer det å få heteslag.

LUFTFUKTIGHET OG VANN

Luftfuktigheten i terrariet bør ligge på 50-70 %, men tallet er ikke dokumentert for *Varanus timorensis*, og dyrene er sett på oppdrettsfarmer i åpne, godt ventilerte innhegninger. Hold deler av bunnen fuktige, gjerne i hjørnet langt fra solplassen, slik at dyret kan velge et mer fuktig mikroklima, blant annet under hudskifte. Bruk en vannkanne med dusj til å fukte bunnen, og la bunnen tørke opp mellom gangene, slik at den ikke blir sur eller muggen.

Sett alltid fram en stor, stabil vannskål med friskt vann som skiftes daglig. Skålen skal være så stor og stabil at dyret kan drikke uten å velte den. Et hygrometer midt i terrariet viser om fuktigheten holder seg stabil.

LYS OG UVB

Som dagaktiv solelsker trenger *Varanus timorensis* sterkt lys og UVB hele dagen. Bruk et UVB-rør av typen T5 HO (10-12 %) eller en kvalitetslampe montert over nettet, slik at UV-indeksen ved solplassen ligger på omtrent 3-6 (Ferguson-sone 3), og la dyret ha skygge i resten av terrariet. Sonen er lånt fra beslektede dagaktive småvaraner og er ikke bekreftet for arten. Skift UVB-røret etter produsentens anvisning, typisk etter 6-12 måneder, selv om det fortsatt lyser.

Timor ligger tett på ekvator, så 12 timers lys om dagen året rundt er et godt utgangspunkt. Bruk en tidsbryter til lys og varme. Om natten skal det være mørkt.

FÔRING

I naturen lever *Varanus timorensis* mest av leddyr, men tar også øgler og små slanger. I fangenskap skal kosten primært bestå av varierte levende insekter: sirisser, dubia-kakerlakker, gresshopper og silkeorm, med voksmøllarver som sjelden godbit. Byttet bør være høyst like stort som dyrets hode. Fôrdyrene skal fôres godt og jevnlig pudres med kalk med D3-vitamin.

Mengder og hyppighet er ikke dokumentert for arten. En fornuftig plan lånt fra beslektede småvaraner er daglig fôring av unger og fôring annenhver dag av voksne, så mye som dyret eter på 5-10 minutter. Oppdrettsfarmer i Indonesia starter ungene på små sirisser og gir voksne dyr mus, i noen tilfeller vekselvis med et hjemmelaget fôr. Mus kan brukes som tilskudd en sjelden gang, men dyret blir lett for feit hvis virveldyr blir hovedføden, så hold dem til en liten del av kosten.

Vei dyret jevnlig. En fyldig, men ikke rund hale er et godt tegn, og et dyr som blir tykt, skal ha færre og mindre måltider.

Les mer: Fôrdyr: hold og avl Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd

ATFERD OG HÅNDTERING

Varanus timorensis er et lite og raskt dyr som flykter inn i skjul når det blir skremt. Bitt fra et dyr på opptil 61 cm er sjelden livsfarlige, men tennene er skarpe, og klørne kan rive opp huden. Sår skal vaskes grundig og desinfiseres, for bakterier fra munnen og klørne kan gi infeksjon. Varaner kan også bære salmonella. Vask hendene etter all kontakt med dyr, terrarium og fôr, og bruk ikke kjøkkenredskaper til terrariet.

Unger er nervøse og får lett stress. La nye dyr falle til ro i et par uker før du begynner å temme dem. Temming går best ved å være til stede i rommet, bevege seg langsomt, hvile hånden i terrariet og la dyret komme til deg. Unngå å gripe dyret bakfra eller i halen. Metoden er lånt fra beslektede småvaraner. Hold øktene korte, og håndter bare et rolig dyr.

Arten holdes best alene eller som par i et stort terrarium. På oppdrettsfarmer holdes mange dyr sammen, men det er ikke dokumentert hvordan de klarer det over tid, og kannibalisme er beskrevet hos arten, så unger skal ikke gå sammen med voksne. Følg med på bitt og stress, og skill dyrene hvis det er tegn på uro.

Les mer: Karantene og hygiene

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Kjønnsforskjeller og alder for kjønnsmodning er ikke dokumentert for *Varanus timorensis*. Hos små varaner kan kjønnet bestemmes sikkert av en veterinær, ofte med sondering eller røntgen. Til avl bør dyrene være utvokste og i god hold; hunnen skal ha gode kalkreserver. På oppdrettsfarmer i Indonesia legger 60-95 % av hunnene i løpet av en sesong.

PARRING

Avlssesongen varierer. Oppdrettsfarmer i Indonesia opplever parring i mai-august, mens egglegging hos dyr i Europa er sett i februar, mars, april, juni og august-september. Dyr i fangenskap på den nordlige halvkule holder sannsynligvis en pause rundt høst og vinter. I naturen yngler arten fra desember til mars. En kjølig vinterhvile er ikke dokumentert.

På farmer holdes dyr ofte sammen og pares tilfeldig. Til hobbybruk er en bevisst sammensetning av et par bedre. Introduser dyrene i et stort terrarium, og følg med på stress hos hunnen.

EGGLEGGING OG KULL

Et kull består typisk av 5-11 egg; angivelsene svinger fra 3 til 14. Hunnen legger 1-2 kull i året, og eggleggingen tar 3-4 uker. På farmer legger hunnene eggene overalt på bunnen: i tørr bark og barkflis eller i skjul av bambusrør og plastbøtter fylt med sand og dekket av en kryssfinerplate. Tilby en eggleggingskasse med fuktig sand, jord eller vermikulitt og et skjul, slik at hunnen ikke legger i hjørnene av terrariet. Gi hunnen rikelig med mat gjennom hele sesongen, slik at hun ikke mangler kalk og krefter.

INKUBASJON

Eggene flyttes til en rugemaskin med fuktig vermikulitt, uten å vendes. Temperaturen på farmene i Indonesia ligger på 29-32 °C, og eggene klekkes etter 90-135 dager. Angivelsene svinger fra 93 til 186 dager ved 27-34 °C, og et kull ble klekket etter 117 dager ved 29 °C. Jo lavere temperatur, jo lenger tid tar det. Substratets fuktighet og eventuell temperaturavhengig kjønnsbestemmelse er ikke dokumentert. Egg som faller sammen eller blir muggne, skal kontrolleres og fjernes forsiktig.

Les mer: Inkubasjon av egg

OPPDRETT AV UNGER

Nyklekte unger er omtrent 13 cm lange og vokser raskt. På farmene blir ungene i en separat boks med vermikulitt og plastnett, og de begynner å ete sirisser etter omtrent to uker. Eksporterte unger er typisk 2 uker til 3 måneder gamle. Overlevelsen fra klekking ligger på 80-90 %.

Hold ungene enkeltvis eller i små grupper av samme størrelse, i en liten boks eller et mindre terrarium med mange skjul, og gi små insekter hver dag. Skill dyrene hvis det er forskjell i størrelse eller tegn på bitt.

Helse og vanlige feil

Varanus timorensis er ikke en nybegynnerart, og de fleste problemene skyldes feil i stellet. De typiske er:

- For lave temperaturer, som gir dårlig fordøyelse, appetittap, fedme, urinsyregikt og svekket immunforsvar.
- For høy varme uten mulighet til å slippe unna, som gir heteslag.
- Fedme når virveldyr (mus) blir hovedfôr, og en feit varan lever kortere.
- Benskjørhet ved manglende UVB og kalk. Tegnene er bløte kjever, krumme lemmer og skjelvinger.
- Tilstopping av tarmen fra løst, fint substrat eller for stort bytte.
- Luftveisinfeksjon ved kulde og vedvarende fukt, og eggleggingsproblemer hos hunner uten gode eggleggingsforhold.

Dyr i handelen stammer for det meste fra oppdrettsfarmer i Indonesia. Arten er fredet der. På flere farmer mangler det oppdrettsjournaler, så generasjonene kan ikke fastslås, og det er reist tvil om hvorvidt alle dyr som selges som oppdrett, faktisk er det. Regn derfor med parasitter og stress hos nyinnkjøpte dyr, hold dem i karantene i uker, og få en avføringsprøve undersøkt.

Et sunt dyr har klare øyne, en kraftig kropp, en fyldig hale, rette lemmer, fast mørk avføring og spiser jevnlig. Hold dyret under oppsyn og vei det jevnlig. Kontakt veterinær med erfaring på krypdyr hvis dyret går ned i vekt, ikke spiser på flere dager, puster med åpen munn eller virker slapt.

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.